

Stichting Kunst & Cultuur
Stichting Beeldruimte

**TOEKOMST
DENKEN**

voorwoord

Cover: Deelnemer Bente van Olderen tijdens de Masterclass van TAMTAM objektentheater
Foto gemaakt door deelnemer Sandra Kip

..... Toekomstdenken!

We lijken allemaal, stukje bij beetje, in te zien dat de bomen niet tot in de hemel groeien: een steeds grotere groep mensen wordt zich bewust van het belang om minder te consumeren en bewust met de omgeving om te gaan. In het kapitaalgericht denken lijkt een kentering te ontstaan. Als we een toekomst door willen geven aan onze kinderen en kleinkinderen, zullen we ons leven op een andere manier moeten gaan inrichten.

Met Toekomstdenken daagden we kunstenaars uit om na te denken over die toekomst. In dromen, utopieën, of SF-achtige doemscenario's: iedereen heeft een eigen beeld en verwachting van wat gaat komen.

Kunst heeft de kracht om dialoog op gang te brengen, te provoceren en mensen aan het denken te zetten. Kunstenaars zijn bij uitstek geschikt om hun creatieve mogelijkheden in te zetten om oplossingen te bedenken voor de problemen van de toekomst. Dit kunnen utopische gedachten zijn, dromen en een kritische reflectie op de wereld, maar óók concepten die daadwerkelijk de potentie hebben om verandering tot stand te brengen.

Stichting Beeldruimte en Stichting Kunst & Cultuur organiseerden van eind 2019 tot half 2021 het talentontwikkelingsproject Toekomstdenken voor beeldend kunstenaars in Drenthe en Overijssel.

Laverend door een periode waarin Covid19-maatregelen een stempel drukten op het programma en de planning van Toekomstdenken, hebben alle deelnemers en betrokkenen 100% doorgezet en continue naar mogelijkheden en inspiratie gezocht om het project te doen slagen. Door middel van (aangepaste) exposities, workshops en - vaak individuele - masterclasses, met inzet van alle mogelijke digitale communicatiemiddelen, konden de deelnemers zich blijven verdiepen en ontwikkelen binnen het onverhoeds actuele thema Toekomstdenken.

Toekomstdenken was een langdurig programma om kunstenaars inhoudelijk én artistiek te laten groeien en excelleren. Op een directe en speelse wijze werden deelnemers geprikkeld om te reflecteren op de inhoud, hun artistieke en werkwijzen. De activiteiten binnen het project reikten gereedschap aan om nieuwe inzichten, zienswijzen, beeldtaal en technieken te onderzoeken en te ontwikkelen. Toekomstdenken creëerde ruimte voor groei/verdieping/educatie. Het nam deelnemers aan de hand binnen het ruime aanbod met o.a. inspiratie- en verdiepingdagen, workshops, lezingen, masterclasses, exposities en een eigen podcast.

.....
Susanne Maria Wolf - Right now the future looks pretty woolly to me

Joop Striker

Marieke de Jong

Loes Heebink

Patrick Mangnus

Maria Berkhout

Susanne Maria Wolf & Rudy Simon

Peter Veen

Kitty Boon

Marije van de Sande & Gérard Schiphorst (TAMTAM)

toekomstdenken in het kort

Op 27 september 2019 werden in schouwburg Ogterop in Meppel de inspirerende boegbeelden van het talentontwikkelingsprogramma Toekomstdenken gepresenteerd. Een selectie van 10 kunstenaars uit Drenthe en Overijssel die een unieke en actieve beroepspraktijk hebben en vaak werken met crossovers van meerdere disciplines. Deze boegbeelden speelden een belangrijke rol, omdat ze tijdens inspiratiedagen, tentoonstellingen en verdiepingdagen de lezingen en presentaties verzorgden. Ze gingen met deelnemers in gesprek tijdens werkbesprekingen en verzorgden workshops. Ook leidden ze de Masterclasses, die ze vorm en inhoud gaven met de prijswinnende deelnemers. Daarnaast presenteerden ze hun werk, samen met het werk van de deelnemers, in alle tentoonstellingen.

Deze beeldend kunstenaars waren het gezicht van het project, de ambassadeurs van Toekomstdenken. Met de start in Schouwburg Ogterop in Meppel begon een nieuw project, georganiseerd door Stichting Kunst & Cultuur en Stichting Beeldruimte. In voorgaande jaren waren beide organisatie ook verantwoordelijk voor de succesvolle projecten 'Landschap in mijn Hoofd' en 'Identitijd'. Vanuit het veld is er een grote vraag naar kennisvergroting en inspiratiebijeenkomsten; de projecten leidden steeds tot veel enthousiaste deelnemers. Met prikkelende en inspirerende thema's worden langdurige talentontwikkelings-

programma's gerealiseerd die onmisbaar zijn voor de ontwikkeling en loopbaan van veel talentvolle (jonge) kunstenaars en amateur kunstenaars. Met Toekomstdenken kozen we voor een thema dat zowel aanleiding kan geven tot reflectie en poëzie maar ook agenderend, politiek én actueel kan zijn.

De uitwisseling tussen de twee provincies zorgt voor een verbreding van het netwerk, voor een groter publieksbereik en voor veel verrassende samenwerkingsverbanden.

De aftrap in Ogterop, met een korte inspirerende voorstelling van poppenspeler Jeroen Boerwinkel, had hiervoor de toon moeten zetten, maar door corona vervielen er helaas beoogde samenwerkingen (o.a. met Puppet International en Deventer op Stelten), omdat activiteiten en festivals werden gecancelled of uitgesteld. Zo laveerden we in het project steeds tussen wat er wel en niet kon, probeerden we de grenzen op te zoeken of te zoeken naar alternatieven. Met het verlengen van het project hielden we de beoogde kwaliteit in stand.

We nemen u in het verslag graag mee, in woord en beeld, langs alle activiteiten van Toekomstdenken in 2019, 2020 en 2021.

Drenthe: Joop Striker, Maria Berkhout. Overijssel: Patrick Mangnus. Drenthe: Loes Heebink, Peter Veen, Kitty Boon. Overijssel: Susanne Maria Wolf, Marieke de Jong, Rudy Simon.
Niet op foto: TAMTAM objektentheater (Gérard Schiphorst en Marije van der Sande)

inhoud

3 Voorwoord

4 Toekomstdenken
in het kort

6 Inhoudsopgave

8 1. Inspiratiedag
Drenthe

12 2. Inspiratiedag
Overijssel

16 3. Expositie
in Zaal Zuid

21 4. Expositie
CBK De Fabriek

26 5. Verdiepingsdag
Drenthe

28 6. Verdiepingsdag
Overijssel

30 7. Genomineerden
en juryrapport Overijssel

34 8. Genomineerden
en juryrapport Drenthe

38 9. Kick Off masterclasses

41 10. Masterclasses

44 11. Eindexpositie

51 12. Podcast

52 13. Conclusie
en Nawoord

53 14. Toekomstdenken
in cijfers

54 Colofon

1 Inspiratiedag Drenthe

23 november 2019 in de Rijksluchtvaartschool in Eelde

Op 23 november 2019 vond de eerste activiteit van Toekomstdenken plaats in de Rijksluchtvaartschool in Eelde. Dit bijzondere gebouw uit 1957, gebouwd en ingericht volgens de principes van de Stijl, vertelt over de geschiedenis van de luchtvaart in Drenthe en is daarmee als Provinciaal monument van grote cultuurhistorische waarde. In tijden van discussies over vliedschaamte en het nadenken over alternatief vervoer een inspirerende plek, waar kunstenaars en jonge ondernemers inmiddels ook hun werkruimte vinden.

Workshop door Kitty Boon

Optreden CYN

Na een toelichting op de locatie nam kunstenaar Arjen Boerstra (1967) de deelnemers mee in zijn avontuurlijke beeldende wereld, waarin performance, video, installaties samenkomen als één duidelijk oeuvre. De kunstenaar geeft aan dat hij vooral bezig is met het verleden en zelfs nauwelijks met de toekomst bezig lijkt te zijn. Onderzoekend en nieuwsgierig bekijkt hij het landschap of opdrachtlocaties vanuit de vraag 'Wie ben ik?' 'Waar ben ik?' 'Het voortdurend vooruit willen en je druk maken over een toekomst die niet bestaat jaagt het leven op. Mensen vergeten stil te staan en lopen voorbij aan geschiedenis.

Het creëert een ontkenning van wat er nu is, een verlangen naar iets anders dat daarbij ook beter moet zijn. De magie van beeldende kunst zit juist in de ervaring van nu." Door terug te grijpen naar vroeger en de tijd te vertragen creëert de kunstenaar ruimte om na te denken over het nu.

De twee workshops voor de deelnemende kunstenaars speelden in op het maken van crossovers. Twee veelzijdige boegbeelden, die bekend staan om hun multidisciplinaire werk, daagden de deelnemers uit om over hun grenzen heen te kijken en samen op avontuur te gaan. Met Joop Striker werd er poëtisch getekend: tekenen aan de hand van meegebrachte onderdelen, die Joop

gebruikt als aanleiding binnen zijn eigen werk. Samen zoeken naar associaties, relaties en niet logische verbindingen, om dit vervolgens om te zetten in tekeningen met poëtische kwaliteiten. Multitalent Kitty Boon combineerde fotografie, bewegend beeld, beamers, collage en tekenen in één beeldende workshop, waarbij er met veel energie aan een 'gesammt-kunstwerk' gewerkt werd.

De dag werd afgesloten door muzikant CYNN (Cynthia Weiss) die in haar eentje op het podium het geluid van een volledige band weet neer te zetten. Als elektro-singer songwriter speelt ze met de elektrische gitaar, een drumpad en een loopstation. Ter plekke speelt ze loops en partijen in die de lagen van een nummer creëren. Terwijl je kijkt en luistert ontvouwt zich zo een hele band. Met haar loepzuivere en dromerige stemgeluid wist ze de deelnemers allemaal te betoveren en mee te nemen naar de actuele muziekwereld.

De Inspiratiedag werd een dag die de kunstenaars inspireerde met cross-overs en het nadenken over de toekomst in relatie tot hun eigen werk.

Programma Inspiratiedag Toekomstdenken Drenthe

.....

- Toelichting op locatie en De Stijl
- Lezing Toekomstdenken;
- door beeldend kunstenaar Arjen Boerstra
- Cross-over workshop gesammtkunstwerk;
- door Kitty Boon (boegbeeld)
- Workshop poëtisch tekenen;
- door Joop Striker (boegbeeld)
- Spannende muzikale afsluiting van CYNN

.....
Workshop door Joop Striker

2 Inspiratiedag Overijssel

21 december 2019 in Het Perrontheater Zwolle

Op de kortste dag van het jaar 2019 werd in het Perrontheater in Zwolle de Overijsselse Inspiratiedag Toekomstdenken gehouden. Dit theater is sinds 2014 de thuisbasis van Theatergroep De Jonge Honden, die het publiek door middel van (vooral) locatietheater in aanraking brengt met verhalen die verscholen liggen in het landschap of de omgeving. Het Perrontheater is ook een podium voor andere kunst disciplines zoals muziek en poëzie en biedt het ruimte voor culturele debatten, tryouts of inspiratiedagen als Toekomstdenken.

Toekomstdenken is dubbelop op haar plek in dit theater omdat deze keer, meer dan in eerdere talentontwikkelingsprojecten van K&C en Stichting Beeldruimte, een multidisciplinaire aanpak van het thema wordt gestimuleerd. Op deze locatie, waar door 'samenwerking' nieuwe dingen tot stand komen, wilden we geïnteresseerde kunstenaars samenbrengen en een inspirerend startschot van Toekomstdenken laten klinken. Centraal stond de vraag: Welke rol kan het thema Toekomstdenken spelen voor jou als kunstenaar? Wat kunnen samenwerking en crossovers hierin betekenen?

Als beeldend kunstenaar, graficus, docent, tentoonstellingsmaker, curator, muzikant en niet te stuiten duizendpoot is Patrick Mangnus zelf het bewijs van een echte samenwerkingkunstenaar die crossover-denken en -doen heeft geïntegreerd in zijn manier van werken. In een lading voorbeelden nam hij de kunstenaars mee hoe dit alles leidt tot onvoorspelbare en gelaagde 'gesamtkunstwerken', verfrissende ontmoetingen en altijd stof, ideeën en materialen oplevert om mee verder te kunnen.

Biodesigner Emma van der Leest

Lezing Patrick Mangnus: De overtreffende trap van samenwerking

Biodesigner Emma van der Leest nam de deelnemers mee naar een ontwerpwereld waar het werken met levende micro-organismen als materiaal de toekomst heeft. Al snel nadat Emma in 2015 cum laude afstudeerde als biodesigner richtte ze het BlueCityLab op in voormalig zwembad Tropicana in Rotterdam. Werken met materialen als algen en bacteriën en gebruikmaken van fermentatieprocessen, het klinkt anno 2019 nog als Sciencefiction maar binnen heel afzienbare tijd zullen gebruik van reststromen en micro-organismen de onontbeerlijke ontwerprealiteit zijn. Hoopgevend, inspirerend en enthousiasmerend!

Bij Gérard Schiphorst en Marije van der Sande (TAMTAM objectentheater) zijn objecten en materialen de hoofdpersonages in hun voorstellingen. In de workshop lieten ze spullen die zijn meegebracht door de deelnemers auditie doen voor een minivoorstelling. Juist het kleine, het onooglijke, het vergetene en waardeloze kan rijk materiaal bieden voor een verhaal... en niet zonder humor of knipoog.

Striptekenaar Aleks Deurloo liet door middel van Comic Jam een getekend verhaal rondgaan. Het gaat net als in de media... "zo komen de verhalen in de wereld"... "het is maar net wie het doorgeeft en er zijn/haar eigen draai aan geeft". De resultaten van de Comic Jam: Een ideale wereld? waren verrassend, veelkleurig en (gelukkig) onschuldig.

Gevoed en geënthousiasmeerd werd deze eerste verkenning van het thema Toekomstdenken afgesloten in de hoop veel deelnemers terug te zien bij de grote thematentoonstellingen in Hengelo en Emmen, in februari 2020.

14

1

Programma Inspiratiedag Toekomstdenken Overijssel

.....
Presentatie door Patrick Mangnus (Boegbeeld)

De overtreffende trap van samenwerking

Presentatie door Emma van der Leest

(biodesigner, oprichter Blue City Lab in Rotterdam)

Workshop door TAMDAM objektentheater

(Boegbeelden Gérard Schilphorst & Marije van der Sande)

Comic Jam: een ideale wereld? door Alex Deurloo

(stripkenaar, Elektroniks, stripcollectief Lamelos)

.....
1 en 2: Workshop Comic Jam: een ideale wereld? door Aleks Deurloo

.....
3: Workshop door TAMDAM objektentheater

2

3

15

3 Expositie in Zaal Zuid

.....
kunstpodium/Oyfo, Hengelo 8 februari t/m 7 maart 2020

'Zonder creativiteit geen toekomst' was de kop van een artikel in een dagelijkse krant in 2019. Het artikel is één hartenkreet om hulp van kunstenaars en ontwerpers om ons als maatschappij aan te kunnen passen aan een nieuwe wereld. Titels bij de kunstwerken in de expositie Toekomstdenken maakten direct duidelijk dat ook Overijsselse kunstenaars zich bezig houden met vragen, visioenen en ideeën die de toekomst betreffen:

-
- 'Het verleden van de Toekomst' (Anita Boerrigter)
 - 'Er is een vuiltje aan de lucht' (Esther van Roosmalen)
 - 'Kampen 2150 – Randstad 2100' (Ferdinand Booi)
 - 'Transitie' (Geo Oplaat)
 - 'Het is of de tijd zichzelf op de staart wil trappen' (Harry Schömacker)
 - 'Connect your Worlds' (Gettie van Bussel)
 - 'Wat staat er op het menu Toekomstdenken?' (Jeanne Goard)
 - 'Of je nog worst lust' (Jens Jacobs)
 - 'Dystopian nature' (Merve Coban)
 - 'Future head' (René Holtkamp)
 - 'Wat als we alle 8 nog zouden leven' (Willemien van Gurp)
 - 'Lente lonkt, het is nooit te laat om gelukkig te zijn' (Sieko Koolen)
 - 'God only knows' (Gerard te Wierik)

Een kleine greep uit meer dan honderd titels van kunstwerken die te zien waren in Zaal Zuid. Het leest bijna als poëzie. En het laat duidelijk zien dat het thema Toekomstdenken niet alleen op het individuele leven betrekking heeft maar ook kosmische dimensies bevat.

Op de dag wanneer de kunstwerken binnen kwamen en het bruisde van de gezelligheid en ontmoetingen tussen kunstenaars onderling, bleek al meteen de diversiteit van de kunstwerken. Qua technieken, afmetingen en materialen was er van alles wat. Hoe daar een tentoonstellingseenheid van te maken is dan de grote vraag. Maar op de één of andere manier vormde zich in de loop van een inrichtingsweek een verhaallijn van kunstwerken door de twee grote expositiezalen van Zaal Zuid, met dank voor de ondersteuning van Remco Dikken en Johan van der Veen (Zaal Zuid).

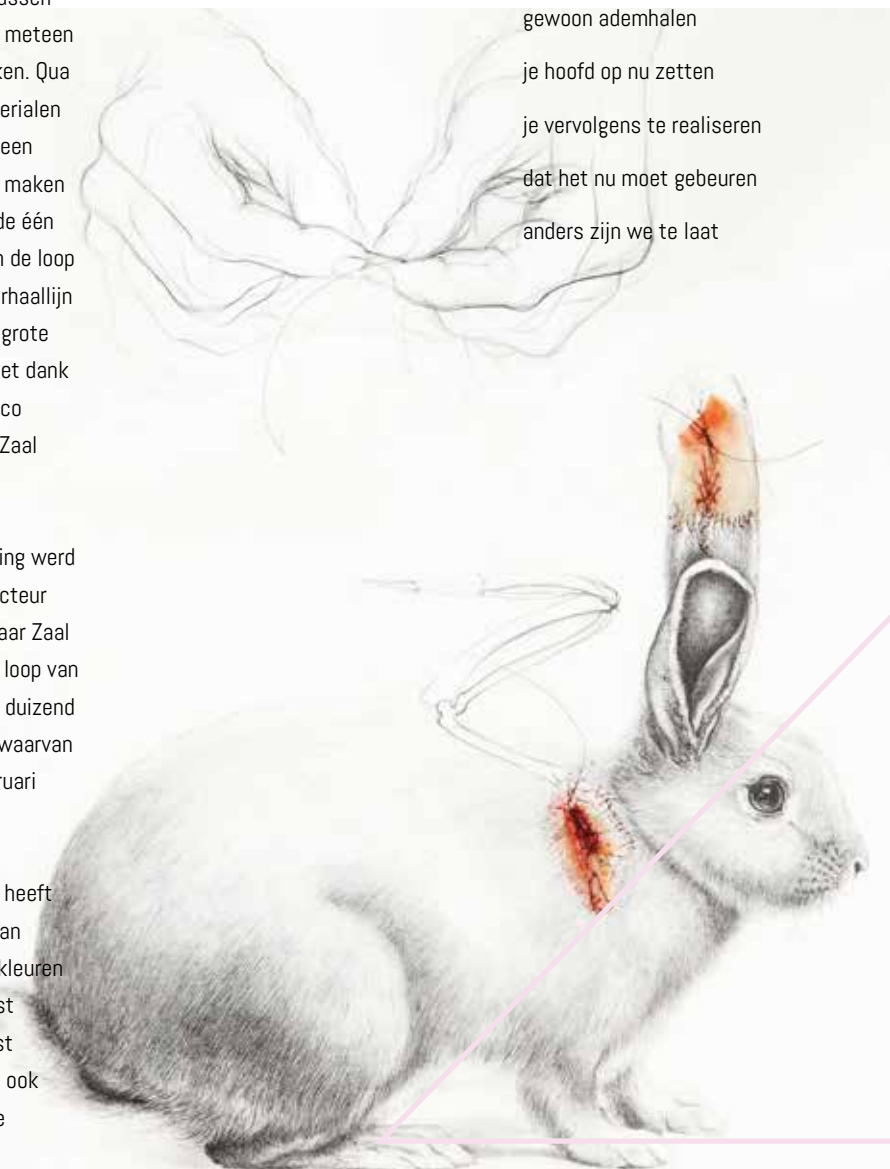
De opening van de tentoonstelling werd verricht door Lous Kerkhof, directeur van Oyfo / kunst & techniek, waar Zaal Zuid onderdeel van vormt. In de loop van de expositieweken hebben zo'n duizend mensen de expositie bekeken, waarvan ca. 300 bij de opening op 8 februari 2020.

Wie de expositie met aandacht heeft bekeken zal snel door de huid van esthetiek, lichtheid en vrolijke kleuren zijn heen gebroken. De toekomst overleven begint bij de toekomst bevragen. Het waren dan vooral ook vragen die door middel van deze kunstwerken worden gesteld.

Eén van de deelnemers kwam met een poëtische inzending van een aantal verzen, die stuk voor stuk de urgentie van ons thema Toekomstdenken verwoorden. Woorden om ook na deze tentoonstelling mee te dragen...

titel: de toekomst is nu
Deelnemer in Overijssel: Jet Rotmans

zo langzamerhand is het waar
morgen is nu geworden
het klokje wat geen wijzers
heeft en nu tikt
ligt onder handbereik
gewoon ademen
je hoofd op nu zetten
je vervolgens te realiseren
dat het nu moet gebeuren
anders zijn we te laat

.....
Susanne Maria Wolf – Molly II (no 2)

“Wij werken met gevonden voorwerpen als basismateriaal. Onze visie op Toekomstdenken is postapocalyptisch en gebruikend wat er nog rest. Onze wezens op deze tentoonstelling zijn gebutst, gedeukt en geblakerd. (...) Weliswaar een zwarte visie maar in inventiviteit, anders kijken naar dingen en hergebruik schuilt ook meteen de oplossing.”

.....
Gérard Schiphorst & Marije van der Sande,
TAMTAM objektentheater

1

-
1: eervolle vermelding Harry Schömaker -
Het is alsof de tijd zichzelf op de staart wil trappen II
2: eervolle vermelding Els Mondt - Broodwinning

2

18

19

“Toekomstdenken is avontuur met een gevoel van richting, maar zonder route-beschrijving. Soms moet je stil staan, luisteren en kijken waar je bent om verder te kunnen gaan.”

Loes Heebink

Foto's van de workshop tijdens de Verdiepingsdag in Zaal Zuid

4 Expositie CBK de Fabriek

Emmen 15 februari t/m 28 juni 2020
(oorspronkelijk 15 februari t/m 29 maart)

De inbrengmomenten waarop kunstenaars hun werk mogen afleveren voor een tentoonstelling zijn altijd spannend. Wat zou de kwaliteit van de werken zijn? Wat is er gedaan met het thema?

Toekomstdenken bleek in Emmen aanleiding om te reflecteren op o.a. biodiversiteit, de zorg, klimaatverandering en de veehouderij. De inktzwarte foto van boegbeeld Kitty Boon, Playground, waarop een verlaten en donkere speeltuin te zien is zonder de aanwezigheid van kinderen en die ook werd gebruikt voor de uitnodiging van de tentoonstelling, bleek niet richtinggevend voor de werken van de deelnemers. Er was ook lichtvoetig werk: portretten van kinderen, groentetuintjes landschappen. Maar er waren ook kritische noten en er kroop een beeld gemaakt van mondkapjes de tentoonstelling binnen. Corona kwam al steeds dichterbij voor iedereen!

Maria Berkhout hield een toespraak over het thema Toekomstdenken in relatie tot haar werk:

"Het thema 'Toekomstdenken' riep bij mij in eerste instantie alleen maar verzet op. Hoe bedoel je 'toekomst' en 'denken' in relatie tot mijn werk als beeldend kunstenaar? Toekomst en denken zijn twee dingen die ik het liefst bij de voordeur van mijn atelier vergeet. In mijn atelier wil ik in het hier en het nu me concentreren op dat wat mogelijk opkomt/ontstaat. Op dat wat ik zou willen doen of juist niet.

Dat weet ik van tevoren eigenlijk nooit. Er was een tijd dat ik daar moeite mee had, maar tegenwoordig verwelkom ik bijna alles. De momenten, wanneer ik in volledige vertwijfeling ben over waar naartoe met wat ben ik steeds meer gaan waarderen. Ik bedoel dat de vertwijfeling op zich niet altijd fijn is om te ervaren, maar ik weet inmiddels uit ervaring dat dát de momenten zijn dat er zich nieuwe inzichten aandienen en ik bereid ben om open te staan voor iets nieuws. Dan ben ik alert en open. Een proces zoals in het gedicht van Antjie Krog wordt beschreven. Dit staat voor mij haaks op het thema 'toekomstdenken'. Toekomstdenken richt de aandacht direct naar buiten, terwijl ik liever in mijn werk de aandacht van binnenuit laat komen. Dit neemt niet weg dat ik dagelijks het nieuws lees en ook doordrongen ben van de uitdagingen waarvoor wij in het hier en nu staan op vele gebieden. Denk maar aan het klimaat, de landbouw, de huizenbouw, de energietransitie, de robotisering, de economie, het water, de zorg, arbeid, privacy, autonomie.

Soms lijken de wereld van het atelier en die van daarbuiten niets met elkaar te maken te hebben. Dat geeft soms verwarring.

Mijn interesse ligt in de verbeelding van dingen uit de natuur, ook het ogenschijnlijk nietige, kleine. Want, wat weten wij eigenlijk echt van die natuur. De wetenschap heeft inmiddels wel veel onderzocht, maar de kern van waaruit leven voortkomt blijft een mysterie. Daar kan ik me enorm over verwonderen en dat is een drijfveer voor mij om mijn werk te maken. Een besef wat van ergens diep weg komt. Vanuit wie ik ergens diep van binnen ben.

Een tijd geleden had ik Joke Hermesen, een filosoof, horen praten over de verschillende soorten tijd. Zij had het over de kloktijd aan de ene kant en Kairos, de zieletijd aan de andere kant.

Kloktijd als tijd van onze realiteit, ook wel de zandlopertijd genoemd. En daarnaast het belang van Kairos als de tijd van en voor de ziel. Kairos is een mythologische figuur die naakt wordt afgebeeld. De betekenis hiervan is dat je een kans kunt grijpen als je hem vooraf aan ziet komen, maar achteraf is er geen manier om hem weer terug te halen. Hij wordt vaak afgebeeld met vleugels aan zijn voeten, omdat de gelegenheid snel weer voorbij is. Hij heeft vaak een scheermes of een weegschaal bij zich, wat benadrukt dat de gelegenheid een kritiek moment is: scherp onderscheidend en doorslaggevend voor het vervolg. Je moet dus erg alert zijn wil je je moment kunnen pakken. Hiervoor is concentratie en stilte noodzakelijk. Tijd om te mijmeren, niets te doen, geen doelen te stellen, geen prestaties. Tijd waarin 'fouten' gemaakt kunnen/moeten worden. Die fouten die wel eens een nieuw begin kunnen worden.

Een pleidooi dus voor meer zieletijd als belangrijk onderdeel in een creatief proces – pas op de plaats – het niets – tijd nemen om niets te doen. Ook ten aanzien van de veranderingen waar we voor staan is het belangrijk om die tijd te nemen. Dan ben je in staat om beslissingen te nemen vanuit een diepere laag van je menszijn.

Je hebt dus beide nodig, zowel het denken als het niet denken, maar het zijn. Door een open houding kan er een evenwichtige verandering groeien."

Maria Berkhout

In de titels van het werk, meer dan 100 kunstwerken van in totaal 82 deelnemers, is terug te lezen hoe breed Toekomstdenken werd geïnterpreteerd:

- 'We kijken vooruit' (Bert Hemsteede)
- 'Genderblender' (Diana Möhlmann)
- 'Bouwen aan de toekomst' (Eke Krabben)
- 'Circulariteit' (Erwin van Iwaarden)
- 'How dare you' (G. Vastenburg)
- 'Bionic brain' (Hans van der Mark)
- 'Who's afraid of biodiversity' (Hilde de Jong)
- 'Nederland na de zeespiegelstijging' (Jan Eric Krikke)
- 'Time is running out' (Jans Katerbarg)
- 'Future, we need nature' (Marijke van Proosdij)

De enorme diversiteit in werken werd met behulp van CBK Emmen samengebracht tot een evenwichtige tentoonstelling, waarin elk werk de ruimte kreeg om gezien te worden. Door de lockdown gedurende de tentoonstellingsperiode konden we helaas minder bezoekers verwelkomen dan we hadden beoogd en gewenst. Toch was de tentoonstelling, met de uitwisseling van kennis en contacten door de deelnemers, zeer succesvol. De onderlinge gesprekken en reflectie, tips en adviezen vanuit de organisatie maakten de inlever- en inrichtingsdagen al tot een belangrijk onderdeel van de talentontwikkeling. We verlengden in overleg met CBK Emmen de tentoonstelling ruim en gaven het een doorstart / Grande Finale van 4 t/m 28 juni.

De steeds veranderende maatregelen vroegen een hoop flexibiliteit van de organisatie en deelnemers:

"Hopelijk is iedereen nog gezond en kunnen jullie je allemaal goed redden, gezien de omstandigheden. Het was een beetje te voorzien, maar de laatst-gecommuniceerde data met betrekking tot de tentoonstelling zijn alweer achterhaald helaas.

CBK Renssenpark houdt (volgens de landelijke richtlijnen) tot 1 juni haar deuren in elk geval gesloten. We proberen continu om de beste oplossing te zoeken voor het vervolg, waarbij de inhoud van het project én de deelnemers aan Toekomstdenken niet tekort worden gedaan. Daarbij hebben we natuurlijk ook te maken met partners en fondsen, waarmee we steeds in overleg zijn."

Schrijfode

Om te kunnen schrijven
moet ik bij mezelf binnentreden
door mij te buiten te gaan
Ik verlaat het daglicht
en de sleur van de gefabriceerde stemmen
en ga ondergronds.
Ik reis als een gedachte.
Het is hier stil en volkomen afgesloten
veilig privaat
Ik tast de wanden af.
Ik grijp in het ongegronde donker -
grondelings rond om mijn stem te vinden.
Om het geluid van het gedicht te horen
die regel die zachtvan ergens openspat.
En het schrijven, het neerschrijven
vindt plaats in zelfgevecht.

Antje Krog

(onderdeel van de toespraak van Maria Berkhout)

.....
boven: Welkom door Suze van der Ster, CBK Emmen
rechtsonder: Opening door Hellen Abma, adviseur K&C

5

Verdiepingsdag
Drenthe

29 februari 2020, CBK de Fabriek Emmen

Een belangrijk onderdeel van de Verdiepingsdag is de werkbespreking met de boegbeelden. Elke deelnemer krijgt de mogelijkheid om het werk in de tentoonstelling te bespreken met een boegbeeld naar keuze. In kleine groepjes werden er rondgangen gemaakt, waarbij er ook gereageerd werd op elkaars werk.

Hoe ben je ertoe gekomen? Welke technieken gebruik je? Wat wil je overbrengen met je werk? Kan je presentatie of afwerking nog worden versterkt? Zomaar wat vragen die aan bod komen tijdens een werkbespreking, waarbij er wordt aangestuurd op aanscherping en ontwikkelmogelijkheden voor de toekomst, voor nieuwe kunstwerken. De werkbesprekingen van de Verdiepingsdag leiden altijd tot nieuwe inzichten en contacten; in een ongedwongen sfeer vinden deelnemers gelijken en verwanten waarmee ze contact leggen en blijven onderhouden.

Patrick Mangnus gaf een ontregelende workshop, waarin nieuwe grafische- en collagetechnieken aanbod kwamen. "Leve de Achterkant" dwong de deelnemers tot loslaten van gebaande paden en verwachtingen, wat vaak leidde tot verrassend mooie werken. De lezing van Peter Veen nam ons in een sneltreinvaart mee naar bespiegelingen over het heden en de toekomst, die het denken op scherp zette en leidde tot een aandachtig luisterende zaal vol deelnemende kunstenaars.

“Volgens een futuroloog die ik al googelend tegenkwam, is de mens de afgelopen 30.000 jaar niet echt veranderd. Alle oude basisbehoeften zoals erkenning, erbij horen, status, vriendschap, veiligheid zijn nog even actueel. Wat wél rigoureus verandert is de technologie en daar kunnen we maar moeilijk goed mee omgaan.”

Peter Veen

1. Lezing door Peter Veen, boegbeeld
2. Werkbespreking door Joop Striker, boegbeeld
3. Toelichting bij het werk van publiekswinnaar Jan Eric Krikke

6 Verdiepingsdag Overijssel

.....
7 maart 2020

Begin maart 2020 begon de coronadreiging al behoorlijk te groeien; behalve in Brabant waren ook in de regio Twente plotseling veel besmettingen. Dit weerhield veel deelnemers die zich hadden opgegeven voor de Verdiepingsdag in Oyfo in Hengelo er niet van om toch te komen.

.....
Werkbespreking met boegbeeld Rudy Simon.

.....
Werkbespreking met boegbeeld Susanne Wolf.

.....
Werkbespreking met boegbeeld Gérard Schiphorst.

Ook omdat na afloop van het Verdiepingsprogramma de genomineerden bekend zouden worden gemaakt voor het Masterclasstraject en het hiermee tegelijkertijd de afsluiting van de expositie was.

“Wij kunnen
onze kinderen
uit een genetische
catalogus kiezen”

.....
Susanne Maria Wolf (boegbeeld)

De twee lezingen door de boegbeelden Susanne Wolf en Peter Veen hadden een zeer serieus karakter. Susanne Wolf belichtte haar persoonlijke fascinaties en beeldende werkwijze en Peter Veen hield ons (alleen al door het noemen van specifieke getallen) geen vrolijk wereldbeeld voor.

Tijdens de workshop gingen de deelnemers onder leiding van boegbeeld Patrick Mangnus aan de slag met inkt, rollers, penselen, scharen, karton en papier. In razende vaart kwamen spannende en verrassende grafische afdrukken tevoorschijn, een enorme productie op één middag!

Parallel aan de activiteiten konden de deelnemers in groepjes hun werk bespreken met de boegbeelden. Ieders werk kwam ruim aan bod en behalve inhoudelijke onderwerpen en specifieke vragen over het werk konden eveneens andere items uit de beroepspraktijk van de kunstenaar aan bod komen. Voor de meeste betrokkenen waren deze werkbesprekingen een leerzaam onderdeel van het project. Ook leidden deze gesprekken tot nieuwe contacten met andere kunstenaars en nieuwe netwerken.

7 Genomineerden en juryrapport Overijssel

Op 7 maart, aan het einde van de Verdiepingsdag en tevens afsluiting van de expositie in Zaal Zuid, werden de genomineerden voor de Masterclasses bekend gemaakt. De jury, bestaande uit de boegbeelden, lazen het juryrapport voor dat ze over de genomineerde kunstwerken hadden samengesteld.

Het werk van 8 kunstenaars werd genomineerd, waaronder 1 werk van een duo. Onder de genomineerden bleek eveneens de publiekswinnaar te zitten: Joyce van Heek. Omdat zij ook al door de jury werd uitgenodigd voor de Masterclasses kon ook no. 2 op de lijst van het publiek 'Romy Oortman' worden uitgenodigd om deel te nemen aan de Masterclasses.

Inleiding Juryrapport

Zoals minister van Engelshoven bij de uitreiking van de Prix de Rome al zei: "Kunst mag er zijn voor de kunst. Het heeft een eigen, intrinsieke waarde. Als uiting van allerdiepste gedachten of zielenroerselen. Van schoonheid en verfijning, of juist van rauwheid. Daarnaast heeft kunst ook een belangrijke maatschappelijke functie. Het kan confronteren en verbinden, misstanden agenderen en aan de kaak stellen, of juist oplossingen aandragen. Soms overheerst het een, soms het andere. Soms voert l'art pour l'art de boventoon, soms het engagement."

Ook hier in Hengelo vinden we deze diversiteit aan invalshoeken, materialen en werkwijzen terug. We zijn verrast door het aanbod in deze tentoonstelling. Het is bijzonder hoe het thema Toekomstdenken met veel aandacht benaderd wordt. Het is goed om te zien dat de vele

en kunst is geen wedstrijd. Bovendien zijn er vele wegen die naar de Prix de Rome leiden... Zoals ik al zei, de jury heeft gekozen voor acht genomineerden en twee bijzondere vermeldingen. Tijdens het jureren hebben we een aantal criteria in acht genomen: De kwaliteit van het werk en hoe er is omgegaan met het

verschijningsvormen die kunst kent in deze tentoonstelling zichtbaar zijn geworden. Bijzonder opvallend is dat humor veelvuldig in kunst is ingezet, wat overigens ontzettend moeilijk is. Aan de jury de taak om uit al die diversiteit een aantal exposanten te kiezen. Deze jury bestaat uit Susanne Maria Wolf, Rudy Simon, Patrick Mangnus, Gérard Schiphorst, Marije van der Sande en Marieke de Jong. De jury heeft gekozen voor acht genomineerden en twee bijzondere vermeldingen. De genomineerden ontvangen een masterclasstraject eindigend in een vervolgtentoonstelling. Voor iedereen die genomineerd is: Van harte gefeliciteerd! Maak er een spannend en uitdagend traject van voor jezelf! Mocht je geen genomineerde zijn; dank voor je bijdrage aan deze tentoonstelling. Iedereen is hier winnaar

thema Toekomstdenken. Daarnaast hebben we gekeken of er ontwikkelmogelijkheden, een drive en aanzet tot nieuwe stappen mogelijk zijn. Ook hebben we gelet op een goede verdeling tussen exposanten met of zonder een kunstvakopleiding.

Na veel zorgvuldig kijken, discussiëren, stemmen, heroverwegen en beslissen zijn we gekomen tot de volgende genomineerden: Anita Boerrigter, Paul Eertman, Joyce van Heek, Annemarie Huirne & Christel Burghoorn, Astrid van Loo, Bente van Olderen, Geo Oplaat en Tineke Puyenbroek. Publiekswinnaar is Romy Oortman. Een eervolle vermelding voor hun werk kregen: Els Mondt met het werk 'Broodwinning' en Harry Schómacker met het werk 'Het is alsof de tijd zichzelf op de staart wil trappen II'.

Marieke de Jong, juryvoorzitter
Hengelo, 7 maart 2020

1. Anita Boerrigter

Drie grote foto's lijken te zweven boven de grond, een spannende presentatie waarnaar je vaker wilt kijken om te ontdekken wat je ziet. Het werk 'Het verleden van de toekomst' (2019) van Anita Boerrigter is een prachtig suggestief geheel; petri schaaltes uit een bio laboratorium met een verzameling organisch materiaal om daarmee nieuwe materialen te maken.

3. Astrid van Loo

'De Kebab Factory' (2020) van Astrid van Loo laat ons nadenken over onze toekomst. Humor en ernst komen samen in een beeld waarin oosterse en westerse culturen zich vermengen in een 24uurs economie. Een sterke foto met een interessante compositie, waarbij het perspectief een belangrijke rol speelt. De kleuren zijn krachtig en versterken het effect van de boodschap van het werk. De foto lijkt een 'poster' te willen worden.

2. Joyce van Heek

In het werk 'Heb je je draai gevonden' (2019) van Joyce van Heek speelt humor een grote rol. Wilde dieren uit haar eigen regio waren de inspiratiebron voor dit met aandacht gemaakte werk. In de ruimte hangt een spannend object, een lemniscaat achtige vorm waarvan de haren fantastisch bewegen. Ook zijn er enkele beelden zichtbaar op de video en met name het linker beeld is prachtig vormgegeven. Door de bijzondere manier van materiaalgebruik en behandeling is de tactiele verleiding hoog.

4. Annemarie Huirne en Christel Burghoorn

Annemarie Huirne en Christel Burghoorn tonen draagbare mode als toekomstbeeld, 'Kiemjuwelen' (2017). De eigentijdse urgentie van het concept is voelbaar in het werk. Juist door uit te gaan van de grootste vervuiler in deze tijd; de mode-industrie, laten zij ons nadenken hoe wij omgaan met materiaal en duurzaamheid. Op de goed belichte foto's zien we draagbare sculpturen opgebouwd uit natuurlijk materiaal met interessante organische structuren.

"Hoe zou het zijn om je moestuin aan je lijf te dragen
of om kiemgroenten op tafelkleden te laten groeien?"

.....
"Hoe zouden we planten kunnen produceren of gebruiken voor
textiel waarvan je eerst kunt eten en die je daarna kunt gebruiken
als textiel voor bijvoorbeeld kleding?"

.....
"Zou het mogelijk zijn om eigen 'kleding' te verbouwen
en het daarna weer te laten composteren?"

.....
Annemarie Huirne en Christel Burghoorn over hun project Uitloper #5 Kiemjuwelen

.....
Publiekswinnares Romy Oortman
bij haar schilderij: Wannebe color in my life

5. Bente van Oolderen

.....
'Scratched Out' (2019) van Bente van Oolderen toont
een onheilspellend toekomstbeeld; het degenereren van
beelden en mensen. Een veelheid aan tekeningen en
foto's waarin het verleden wordt meegenomen als
bagage in de toekomst. Het werk zit vol met details:
diverse texturen, transparanties, scheuren, krassen,
uitgewiste gezichten en teksten. Het is hier en daar
verbonden met zorgvuldige gezette kleine, geborduurde
steekjes.

6. Tineke Puyenbroek

.....
Een applicatie een borduurwerk op beschilderd linnen,
'Ons jaarlijks dagje uit' (2018) van Tineke Puyenbroek.
Puyenbroek gebruikt eigentijdse beeldelementen die
ze op speelse wijze combineert. Het werk is fris, vitaal
en vol humor. Herkenbare beeldelementen vormen een
nieuwe werkelijkheid en krijgen een nieuwe betekenis.

7. Geo Oplaat

.....
Het werk 'Transitie' (2019) van Geo Oplaat zit vol humor
en zet aan tot fantaseren over een groot toekomstpro-
bleem. Het lijkt alsof Photoshop is ingezet in het werk,
maar het blijkt te gaan om een echte situatie; dat maakt
het beeld en de beleving in tijd nog vreemder. In een
krachtige compositie zien we nieuwe relaties zoals bij-
voorbeeld met het huis rechts. Bijzonder is dat de geiten
zich distantiëren van de maker en de wereld waardoor er
een eigen universum ontstaat.

8. Paul Eertman

.....
Het 'Vliegerfeest met beest' van Paul Eertman is een
mooie momentopname die de tijd stilzet, de toekomst
even uitstelt, een foto als een schilderij, een beeldge-
dicht waarin je kunt verdwalen.

8 Genomineerden en juryrapport Drenthe

Op 5 juni werden, aan het begin van de corona-doorstart van de tentoonstelling, de Drentse genomineerden van Toekomstdenken bekendgemaakt. Midden in coronatijd kwam er, na verlenging van de tentoonstelling in verband met de eerste lockdown, toch ruimte voor een officiële bekendmaking van de prijswinnaars van de masterclasses. Zij werden samen met de boegbeelden uitgenodigd om naar CBK Emmen te komen. Daar werd door projectleider Hellen Abma van Stichting Kunst& Cultuur aandacht gegeven aan de positie van de beeldende kunst in coronatijd: "De flexibiliteit van de cultuursector en van beeldend kunstenaars is enorm. Maar waar ligt de grens?"

Enerzijds worden kunstenaars geacht zich als ondernemer te gedragen, anderzijds kunnen ze niet of nauwelijks aanspraak maken op de corona-regelingen die er zijn getroffen. De coronacrisis heeft een grote impact op de culturele sector, want als je afhankelijk bent van opdrachtgevers en publiek waren de afgelopen maanden letterlijk leeg: met blanco agenda's en lege zalen. Geen inkomsten. En wat is de impact op beeldend kunstenaars? Die geluiden zijn heel verschillend. Ze tonen hun veerkracht met allerlei nieuwe initiatieven, zorgen dat ze zichtbaar blijven, zoeken samenwerking en verbinding. De waarde van cultuur leek in de afgelopen maanden duidelijker

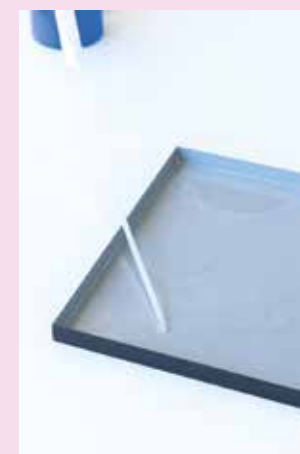
dan ooit tevoren: iedereen volgde lessen online, bezocht digitale musea en luisterde podcasts en concerten van achter het beeldscherm. Maar tegelijkertijd slaan veel kunstenaars dicht bij de gedachte dat ze in tijden van crisis hun relevantie moeten tonen. Grote gebaren moeten maken, boodschappen van grote waarde moeten uitdragen, een antwoord moeten kunnen vinden. Want er is vaak eerst een periode van rust en bezinning nodig voordat je tot een zinnige persoonlijke reactie kunt komen. Vanuit de rust en reflectie die te vinden is in het atelier. Tegelijkertijd je hoofd financieel boven water moeten houden met afgezegde exposities en cursussen, dat is een grote contradictie."

De keuze voor de prijswinnaars is met veel aandacht en zorgvuldig overleg gemaakt door de Drentse boegbeelden. Sommigen bezochten de tentoonstelling wel 5 keer, spraken met de deelnemers en allen kwamen ze al met een zorgvuldige afweging en selectie en gingen daarover in overleg. Tijdens de bekendmaking droegen de boegbeelden zelf de juryrapporten voor aan de deelnemers.

1. Hilja Staal / EARTHCAKE (unaniem)

Alle boegbeelden waren het erover eens dat het werk wat ingeleverd was door Hilja Staal in al zijn eenvoud het 'toekomstdenken' in tactiele vorm heel sterk verbeeldde. De titel 'earthcake' is echt onderdeel van het werk en maakt het compleet. Luchtig en bijna humoristisch roept het associaties op over de belangrijke thema's van deze tijd zoals de klimaatcrisis, het grondgebruik en hoe wij met de aarde omgaan. Het heeft eigenlijk geen verdere uitleg nodig.

3. Nicoline Goris

Installaties zijn voor Nicoline altijd een onderzoek en een nieuwe uitvinding. Over haar werk zegt ze dat het soms ook ontstaat bij toeval. De jury focuste vooral op één werk: een simpel plasje water dat door een bewegende arm steeds van vorm verandert. Het blijft water, het blijven druppels. Toch is het poëtische beeld bij elke veeg weer anders. Verandering gevangen in een repeterende beweging.

2. Janny Smit (unaniem)

De twee werken die Janny Smit heeft ingezonden voor Toekomstdenken, tonen een krachtige eenvoud met een sterk gebaar. Het is eenvoudig/minimaal en toch gelaagd; het werk laat ruimte aan de kijker om mee te bewegen in het concept van de kunstenaar. Het voorbijtrekken van de verschillende lappen stof met kleuren, structuren en patronen is speels, maar ook meditatief en geeft te denken over het voortgaan van de tijd en daarmee het leven en de toekomst. Het werk verbeeld een abstract en poëtisch statement over Toekomstdenken. Het blijft spannend genoeg om steeds weer opnieuw te 'verdwijnen' in de voorbijgaande beweging.

4. Esmé Hofman

Het lokt je, roept je en eenmaal dichterbij gekomen verast en ontroert het je. Het staat stil te zijn, in zichzelf gekeerd, en toch kan je er niet omheen. Er gaat een enorme kracht uit van het mysterieuze object van Esmé Hofman. Door de vorm lijkt het een gebruiksvoorwerp, maar dat is het niet. Het object is zeer kundig gemaakt, maar wat communiceert deze dichtgevlachten kom over het toekomstdenken van Hofman? Het verfijnde object draagt iets onheilspellend én lieflijks in zich; deze dualiteit maakt het werk spannend om naar te kijken.

5. Eveline Villerius

.....
Eveline heeft twee heldere collage-tekeningen ingezonden voor Toekomstdenken. Werken met een waarachtige stijl van tekenen op een kwalitatief hoog niveau. De gelaagdheid van beide werken bevestigt de kwaliteit van haar schilder-kunstige techniek. De uitdrukingskracht van het werk is indrukwekkend en valt zowel figuratief als abstract te bekijken. Villerius weet het dagelijkse nieuws met betrekking tot vluchtelingen sterk te verbeelden; het is kenmerkend mooi in anonimiteit. Beide werken zijn zo heerlijk 'af in hun onafheid' dat het nieuwsgierig maakt naar het vervolg.

6. Sandra Kip

.....
De foto van Sandra Kip is een hele sfeervolle intieme foto van een oud persoon in bed. Het gezicht vangt nog net zonlicht dat langs een halfgeopend gordijn de kamer inschijnt. De jury is positief over de intimiteit, de kwaliteit van het licht, de kleur in de foto en de manier waarop het belangrijke thema 'ouderen' in beeld is gebracht. De toeschouwer is wel echt even op bezoek bij deze man of vrouw. De monumentale lijst versterkte dit werk. Vragen rezen er ook, bijvoorbeeld over de titel 'ouderenzorg 5 voor 12'. Zonder deze titel communiceert de foto al zo veel. De boegbeelden zien mogelijkheden voor Sandra Kip om zich verder te ontwikkelen en zich bewuster te worden van de beeldende middelen die ze inzet. 'Less is more' "Minder is meer"

7. Monique Temmen

.....
Toekomstdenken is een breed thema dat iedereen op zijn eigen manier invult. Het mysterieuze werk van Monique Temmen geeft niet eenduidig weer, hoe haar persoonlijke visie op de toekomst eruit ziet; het is een werk dat veel vragen op roept. De tekening van groot formaat doet ons microscopisch aan. Kijken we hier naar een nagetekende foto van micro-organismen? Het werk roept een reeks van associaties op, zoals die van virussen (corona) die ons bang maken en de wereld economie ontregelen. Of wordt er een blik met licht uitgestort op een donkere wereld. Licht lijkt immers een belangrijke rol te spelen in de tekening. Wil Temmen een raadselachtige wereld laten zien en moet die raadselachtig blijven? Of zoekt deze kunstenaar naar woorden om te kunnen verwoorden?

8. Bert Hemsteede

.....
Misschien wel het mooiste en meest poëtische werk in de expositie. Het werk ontroert en laat op een eenvoudige, bijna tedere manier de verbondenheid zien tussen mens en dier. Kunnen wij hier nog wel iets aan toevoegen, vroeg een van de juryleden zich af, is het werk niet tè af? Maar daar ligt nou net de uitdaging voor de boegbeelden: de juiste vragen stellen en de juiste impulsen helpen geven om een concept dat al sterk is nog beter te maken. Of een nieuwe aanpak en een nieuwe start te ondersteunen.

Publiekswinnaar: Jan-Eric Krikke

.....
Hij verbeeldde prachtig wat ons allemaal bezighoudt. We hebben de afgelopen weken kunnen genieten van prachtig weer, maar de droogte in Nederland is zorgelijk. De klimatologische veranderingen eisen een nieuwe blik op onze omgang met de natuur, onze manier van leven, onze bestedingen en ons consumeren. In de periode voordat het CBK werd gesloten zijn er 281 stemmen uitgebracht door het publiek om een deelnemer te nomineren voor een wildcard voor de masterclasses. Het grootste deel hiervan ging uit naar een deelnemer die de klimatologische vraagstukken persoonlijk maakte en de boodschap prachtig verbeeld heeft op een manier die iedereen begrijpt.

9 Kick off Masterclasses

CBK Renssenpark Emmen

De 19 genomineerden en de publiekswinnaars uit beide provincies werden uitgenodigd voor een kick-off van de Masterclasses om kennis te maken met de boegbeelden en medegenomineerden.

Op de plek waar na afloop van de Masterclasses de eindtentoonstelling wordt gehouden, in CBK Renssenpark in Emmen, konden die dag alle deelnemers speed-daten. Om tafel met de boegbeelden om uiteindelijk tot matches te komen met de kunstenaars waarbij ze het komende half jaar de Masterclasses wilden gaan volgen. In de bijzondere omgeving van het Renssenpark, het voormalige Noorder Dierenpark, was genoeg ruimte om binnen en buiten -coronaproof- meegebracht werk te tonen en met ieder intensief in gesprek te gaan. Wat zijn de individuele wensen en verwachtingen van de Masterclasses?

De foto's geven een goed beeld van hoe deze dag verliep en van ieders enthousiasme. Aan het eind van de dag had iedere deelnemers met tenminste 2 of 3 boegbeelden een match voor de volgende stap van het project. De Masterclasses en de verdeling van de boegbeelden werden vormgegeven naar aanleiding van de wensen van de deelnemers.

“Mijn coaches Marieke en Kitty dagen mij uit anders naar mijn werk en de wereld te kijken. Ik krijg diverse opdrachten en tips om mijn ambachtelijke achtergrond minder dominerend te laten zijn. Tot nu toe vind ik het proces erg verrijkend. Het heeft ertoe geleid dat ik werk aan een 3 tal objecten binnen het thema toekomstdenken.”

.....

Esmé Hofman

10 Masterclasses

juli 2020 t/m februari 2021

De Masterclasses betekenen een intensieve verdieping in het werk voor de prijswinnende kunstenaars. De boegbeelden dagen hen uit om buiten de bestaande kaders te denken en bevragen hun huidige manier van werken. Iedereen wordt op een andere manier uit de comfortzone getrokken; bijvoorbeeld door gezamenlijke activiteiten, te reageren op elkaars werk of één op één gesprekken. Het einddoel is concreet: nieuw werk creëren voor de eindtentoonstelling.

De Masterclasses betekenen een intensieve verdieping in het werk voor de prijswinnende kunstenaars. De boegbeelden dagen hen uit om buiten de bestaande kaders te denken en bevragen hun huidige manier van werken. Iedereen wordt op een andere manier uit de comfortzone getrokken; bijvoorbeeld door gezamenlijke activiteiten, te reageren op elkaars werk of één op één gesprekken. Het einddoel is concreet: nieuw werk creëren voor de eindtentoonstelling.

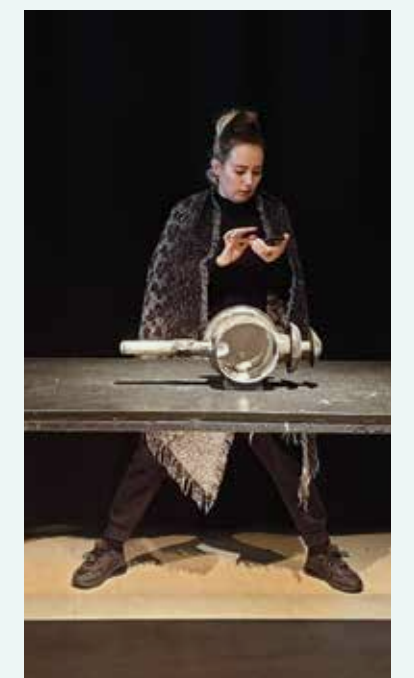
Er zal ontegenzeggelijk veel gaan gebeuren als het klimaat en dus de aarde zich werkelijk gaat roeren. Wellicht helpt het om dat wat ons te wachten staat met respect te benaderen. Zeker, de natuur is wild en wispelturig maar ik kan me enorm verwonderen over de intelligentie die ik ervaar als ik kijk naar alles in en om me heen. Of het nu de menselijke geest, een fruitvlieg of de eindeloosheid van de sterrenstelsels betreft. Om dat mysterie als kunstenaar te mogen verbeelden zie ik als mijn bijdrage om de toekomst zonder angst tegemoet te treden.

.....
Maria Berkhout

Deelnemers uit Drenthe en Overijssel werden samen ondergebracht bij de boegbeelden die pasten bij hun werk, of de boegbeelden van hun persoonlijke voorkeur. Met dit onderdeel van Toekomstdenken vervaagde het onderscheid tussen provincies, professional/amateur of discipline. De activiteiten varieerden van persoonlijke werkbesprekingen in het atelier van de deelnemers of de boegbeelden, tot samenwerking in de werkplaats van TANTAM Objektentheater. Hier ontstond ook het idee voor het maken van gezamenlijke kunstwerken, waarbij er gedurende langere tijd werd gereageerd op (en ingegrepen in) elkaars werk. Maria Berkhout en Peter Veen combineerden hun kennis en kwaliteiten in een gezamenlijke dag in de tuinen van Frederiksoord, waar de kunstenaars werden rondgeleid en aan het werk gingen met installaties op locatie in eigen ruimten in de voormalige tuinbouwschool. Er werden wandelingen gemaakt en tentoonstellingen bezocht.

Kunstenaars werden uitgenodigd in de werkplaatsen bij ArteZ. Juist het verschil in aanpak droeg bij aan het opdoen van nieuwe kennis en inzichten. Er kwam verdieping in o.a. inhoud, technieken en het schrijven over het werk. Masterclasses die op maat worden aangeboden werken verhelderend en confronterend tegelijk. De intentie is om de deelnemers uit te dagen om stappen te zetten die ze anders niet hadden durven maken. Het gebruik van nieuwe materialen, technieken, het aandurven van crossovers, je verdiepen in film en video of ineens uit durven pakken met een grote installatie. Daar tegenover ontstaat misschien juist het lef om iets kleins durven presenteren, omdat een boegbeeld je wijst op de kwaliteit van een klein gebaar. Het vraagt veel van de deelnemers; je kwetsbaar en onderzoekend opstellen om zo weer verder te kunnen komen in je werk. In totaal kreeg iedereen het aanbod van vier dagdelen begeleiding per boegbeeld, wat ruimte

creëerde om mensen te begeleiden bij de nieuw te maken stappen in hun werkproces. Het was duidelijk terug te zien in de enorme stappen die er waren gezet tijdens eindpresentatie in CBK Renssenpark.

Eindexpositie

CBK Renssenpark Emmen 13 maart t/m 9 mei 2021

Vol goede moed nodigden we de deelnemers uit om met hun nieuwe werk, geïnspireerd door de Masterclasses, begin maart naar CBK Renssenpark te komen. Alles was strak geregeld via tijdsloten om zo min mogelijk personen tegelijkertijd in de grote zaal van het CBK te ontvangen. De zaal ademde licht en ruimte.

In samenwerking met het CBK richtten we de verschillende zalen én de gevel en binnenplaats in met het nieuwe werk. Daarna waren we in afwachting van het verlossende woord dat de coronamaatregelen versoepeld zouden worden en de deuren van het CBK uitnodigend opengezet konden worden voor het publiek. Week na week verstreek, helaas zonder enige versoepeling van de maatregelen voor de kunstsector.

In stilte stonden de kunstwerken te stralen in de expositieruimte. Kunstwerken waaraan de afgelopen maanden intensief was gewerkt, ontwikkelstappen die duidelijk van het werk waren af te lezen, kunstwerken die 'gezien en beleefd' wilden worden. Ze bleven achter gesloten deuren. Voor de deelnemers zelf werd de mogelijkheid geboden om via een tijdslot de expositie te bezoeken en de boegbeelden waarmee gewerkt was te ontmoeten in de expositie. Daar konden samen

de eindresultaten worden besproken. Uiteindelijk hebben de deelnemers hun werk alleen met het publiek kunnen delen via verschillende online foto- en filmreportages van de expositie: K&C, stichting Beeldruimte en CBK Emmen zochten steeds opnieuw naar alternatieven om het werk toch met het publiek te delen. Deelnemer Sandra Kip maakte in opdracht van CBK Emmen een filmverslag van de tentoonstelling. Uiteindelijk sloot de expositie op 9 mei 2021 zonder dat deze toegankelijk was geweest. Een grote teleurstelling voor iedereen.

De boegbeelden hebben aan de hand van de eindtentoonstelling en hun bevindingen van de Masterclasses voor iedere deelnemer een persoonlijke eindrapportage geschreven. We citeren per deelnemer uit deze rapportages:

Bekijk de video van de eindexpositie in het CBK Renssenpark in Emmen

Anita Boerrigter Protect the Future (2021)

Marieke de Jong: "Anita Boerrigter neemt ons met het werk 'Protect the Future' (2021) mee in een andere, voor ons onbekende wereld. Het lijkt alsof we een ondefinieerbaar, vreemd, juist ontdekt en geregistreerd planetenstelsel worden ingezogen. Nieuwe structuren, lijnen, vormen en texturen banen zich een weg om zich te ontspreiden vanuit een oude, reeds bestaande en beschermende planeet. Dichtbij wordt verderop, afstand wordt nabijheid en andersom. Dit toekomstbeeld, deze digitale foto op Dibond, staat in schril contrast met waar, wanneer en de manier waarop het werk is ontstaan, namelijk heel dicht bij huis; in haar eigen laboratorium."

Maria Berkhout: "De gesprekken die we online gevoerd hebben, gingen over de manier waarop wij mensen met de aarde omgaan en wat daarin veranderd/verbeterd moet worden. Ik attendeerde haar op 'My octopus teacher', een film over een ontmoeting van een man met een inktvis. Erg mooi gefilmd en indrukwekkend hoe deze film laat zien dat wanneer je de natuur met respect benadert, je andere dingen gaat ervaren. Geïnspireerd door de film heeft zij een fotografisch werk gemaakt op groot formaat met als titel 'Protect the future'."

Annemarie Huirne & Christel Burghoorn Project Uitloper / Scheefgroei (2021)

Marieke de Jong: "De naam Ouroboros komt uit het Grieks en betekent staart-eter. Het is de slang die zichzelf in zijn staart bijt (en deze opeet) en vormt daarmee een cirkel, een illustratie van de onafgebroken vernieuwing van het leven. De installatie(s) van Annemarie Huirne en Christel Burghoorn met als titel 'Scheefgroei', is eigenlijk ook een Ouroboros. Het werk ontstaat in de tuin vanuit de aarde, komt via de tafel naar de hemel en er wordt tussendoor ook nog gegeten. Het werk is ontstaan in samenwerking met de krachten en wetten van de natuur, het is ecologisch en toekomst bestendig."

Loes Heebink: Annemarie en Christel hebben als vervolg op hun project Uitloper een spannend traject uitgezet om meer beeldend vorm te geven aan hun denken over een nieuwe vormen van ontwerpen met betrekking tot duurzaamheid. De vraagstelling bij Toekomstdenken was om hun ideeën om te zetten in een site-specifieke sculptuur of installatie waarbij de levensfase van ontkiemen, wortelen, sterven en verdorren zichtbaar zouden worden. Het moest een beeldende vorm krijgen en vooral sculptuur worden en minder gericht op het vertellen van een verhaal. Het totale verhaal is uitgekleeft tot de essentie en daardoor wat mij betreft ook geslaagd als sculpturaal onderzoek. Ik vond het erg boeiend en

vooral ook inspirerend om te zien hoe zij hun ideeën over duurzaamheid en een andere omgang met onze omgeving omzetten in kunstprojecten.

Astrid van Loo Leven gaat verminderd door

Loes Heebink: "Haar specifieke foto's van bijna ongemerkte dagelijkse situaties, hebben een eigen schoonheid. Het is haar geluk om de stilstaande beelden om te zetten in bewegend beeld waarbij diezelfde soms bizarre focus zichtbaar werd. Het lijken soms grappjes, maar juist met die subtiele humoristische blik stijgen de beelden boven de dagelijkse banaliteit uit."

Bente van Olderen Sentiments I

Peter Veen: "Altijd verrassend en origineel. Iedere opdracht en elke vraag werd vrij geïnterpreteerd waardoor de uitkomst onvoorspelbaar was. Ook spannend voor het boegbeeld. We hebben eigenlijk het hele leven onderdeel van de coaching gemaakt, van letterlijk stevig staan, haar manier van werken, tot de betekenis van kunst, gedachten over liefde en de schoonheid van weer-moed. En vonden elkaar in dit citaat:..."

love does not fill anything, not the hole you have in your head, not the abyss that you have in your heart. Love is an absence much more than a fullness. Love is a fullness of absence."

Gérard Schiphorst en Marije van der Sande: "Bente's werk op de expositie in Hengelo verraste ons door de enorme gelaagdheid die achter de ogenschijnlijk woeste presentatie verborgen lag. Tijdens onze Masterclasses kwam ze erachter dat juist de afwisseling van de twee aspecten, voorzichtig en ruw, is iets waar ze mee kan spelen. Ze vond daarmee een manier om de spanning in haar eigen werk meer onder controle te krijgen."

Geo Oplaat Transitie (2021)

Marieke de Jong: "Er zijn in deze wereld een aantal 'lege plaatsen', waar je even kan zijn, maar eigenlijk nooit te lang verblijft. Meestal ben je op reis en kom je via deze plekken van transitie, zoals luchthavens, grensgebieden of benzinestations naar je toekomstige bestemming. Oplaat reist door binnen- en buitenland om benzinestations vast te leggen. Door gebruik te maken van tijdloze zwartwit fotografie laat hij ons zien dat deze plekken zelf ook transformeren."

Loes Heebink: "Toekomstdenken heeft hem vooral de gelegenheid en de uitdaging gegeven om meer seriematig te gaan denken."

Joyce van Heek Being Free & Unfree Beings

Susanne Maria Wolf: "Joyce van Heek maakt tekeningen, ruimtelijk werk en installaties in diverse technieken en materialen. De thema's in haar werk hebben te maken met vrijheid en gevangenschap. Zij doet hier onderzoek naar op diverse terreinen. Voor het project TOEKOMSTDENKEN had zij als doel losser te gaan werken en haar grenzen te verleggen. Haar eindpresentatie is verzorgd en weloverwogen en bestaat uit een serie werken die één krachtig geheel vormen. De presentatie is professioneel en het zelfgemaakte boekje is een waardevolle toevoeging. Voor de toekomst hoop ik dat Joyce haar grenzen blijft verleggen en op haar gevoel blijft vertrouwen. Heel graag zou ik grote tekeningen zien!"

Kitty Boon: "In haar zoektocht, als beeldend kunstenaar stelt ze zich vragen: Hoe zou haar innerlijke beleving met mens en dier meer zichtbaar kunnen worden? Hoe geef je als kunstenaar je gedachten en emoties vorm? Hoe wordt dat duidelijk voor de beschouwer? En hoe wordt je fascinatie duidelijk, en dus helder?"

Paul Eertman Cross Over

Joop Striker: "Binnen de ontwikkeling van zijn werkproces richting het thema 'Toekomstdenken' bleek Paul enorm blij te zijn met de toepassing fotografie in combinatie met het schilderen. Na een buitensessie met nadruk op fotografie werd in latere sessies de verwevenheid met het schilderen middels digitale toepassingen weer zichtbaar via een atelieropstelling met een speciaal screen, waarbij de gelaagdheid van het beeld zijn eigenheid bevestigde."

Kitty Boon: "Zijn kunstwerk in de eindpresentatie bevat meerdere werelden in één beeld, kunnen onze ogen dat verdragen en onze hersenen het begrijpen? Misschien kunnen we na verloop tijd het beeld van Paul beter duiden, dat is ontstaan in een wereldwijde COVID pandemie."

Romy Oortman Schasfoort Verdorven, Vermijden, Vervagen

Susanne Maria Wolf: "Toekomstdenken, de rode draad van mijn leven. Als je verleden niet was wat je wilde en ook mijn toekomst dat niet zal zijn". (citaat Romy Oortman) De presentatie in Emmen is een intensief geheel, bestaande uit krachtige tekeningen en... het raakt! Moedig en sterk, ik hoop dat ze doorgaat!"

Joop Striker: "Romy schrijft en heeft een groot tekentalent. ik denk dat er vele mogelijkheden voor haar aanwezig zijn en blijven."

Peter Veen: "Romy kan schrijven en tekenen en ze heeft een verhaal te vertellen. Dat laatste is zowel een drijfveer als een belemmering. Daarom heb ik met haar gewerkt aan het vrijer omgaan met schrijven en teksten. Zodat niet alleen het verhaal dominant is maar ook het schrijfplezier ervan afspat. "Je hebt me geleerd dat er verschillende manieren van schrijven zijn en ik denk dat show don't tell iets is waar ik nog veel mee kan oefenen"... (citaat Romy Oortman)

Tineke Puyenbroek Ten Commandments 20.21; Ben jij mij?

Rudy Simon: "Tineke maakt werk dat vanuit verwondering tot stand komt, vaak met een kritisch humoristische ondertoon. In het afgelopen jaar heeft ze de tijd genomen om haar werkwijze op andere manieren te benaderen. Vertwijfeling ligt op de loer tijdens het beeldend proces, maar die vertwijfeling is ook noodzakelijk om verder te komen. Het ene werk dat ze voor Toekomstdenken heeft gemaakt is fris en gevat, het andere werk conceptueler van aard."

Joop Striker: "Het bijzonder fijne aan het werk van Tineke is dat zij werkt binnen haar eigen idioom. Binnen het uitvoerende proces heeft ze weer haar vrijheid ontdekt om te experimenteren en te blijven spelen."

Bert Hemsteede diverse objecten, tekeningen en houtsnede

Susanne Maris Wolf: "Voor het project TOEKOMSTDENKEN wilde Bert een uitdaging aangaan en onbekende paden bewandelen. Bijzonder vond ik hoe Bert te werk ging en hoe impulsief en persoonlijk alles was. Zijn werk heb ik zien groeien. Het zeer persoonlijke, het tactiele en herkenbare vind ik zijn sterke kant. Het werk is kwetsbaar maar krachtig en gedurfd! Het fascineert en het doet iets met de kijker. Intrigerend zijn de ruimtelijke werken van verzamelde objecten, de aanvulling met teksten op papier is subtiel en wederom heel persoonlijk en intiem! Mooi."

Joop Striker: "Uitermate gepassioneerd met essentiële vragen over de professionele voortgang van zijn eigen beeldtaal op kwalitatief hoog niveau heeft Bert gewerkt vanuit een uitgebreide verzameling. Zijn huidige werk is vanuit een openhartige eerlijkheid zowel expressief als poëtisch transparant te duiden."

Esmé Hofman COCOONING (The need to protect oneself from the harsh unpredictable realities of the outside world) (2021)

Kitty Boon: "Naast meestervlechter wilde Esmé zich ontwikkelen tot autonoom kunstenaar, en voelde ze de behoefte om groter en monumentaal te gaan werken. Al snel werd duidelijk dat de anderhalve meter samenleving, en de maatregelen rondom Covid 19 veel invloed hadden en er ontstond in plaats van ruimte voor groter willen werken een tegengestelde beweging die resulteerde in drie draagbare gevlochten objecten waar zich iets in kan verstoppen."

Marieke de Jong: "In 2020 spint de mens zich als een insect in zijn cocon. De wereld gaat op slot en noodgedwongen moet iedereen zich terugtrekken uit het maatschappelijke engagement in eigen huis en tuin om zich af te sluiten van de buitenwereld. Haar ervaringen in deze wereld van, zoals zij zelf omschrijft, enerzijds bubbels, angst en polariteit en anderzijds rust, loslaten en verdieping toont Hofman in haar trilogie bestaande uit drie ringen."

Eveline Villerius 3 werken zonder titel

Joop Striker: "Gerelateerd aan een krachtige en waarachtige tekenstijl en een enorme zin tot experimenteren is er een werkproces ontstaan van illustratie tot beeld; zowel op groot als klein formaat. Tegelijkertijd kreeg haar werk een sterk grafisch karakter, waardoor mogelijkheden tot uitdrukking versterkt werden. Haar werk maakt een eigen ontwikkeling door waarbij vele kaders wegvallen en vrijheid ontstaat."

Patrick Mangnus: "Eveline neigt naar het melancholische, het romantische en willen oplossen. De vraag is nu: Hoe verhoudt het nieuwe werk zich tot het thema Toekomstdenken en hoe gaat de presentatievorm eruit zien? We hebben reeds twee keer een volledige dag gewerkt op de Aki in Enschede, aangevuld met portfolio gesprekken. En zie hier ook de crux van zo'n traject; voor mijzelf ook heel leerzaam: Niet alleen de gesprekken voeden mij, maar Eveline kwam met een techniek die ik nog nooit heb geprobeerd en waar ik nu mee aan het experimenteren ben. Een gemakkelijke techniek waarbij een pers niet noodzakelijk is voor een fotografische afdruk."

Hilja Staal Where do I move – Join us – Take your time

Gérard Schiphorst & Marije van der Sande:

"We waren meteen al gecharmeerd van de subtiliteit en fragiliteit van Hilja's werk. We merkten al gauw dat onze manier van kijken, iets vinden en daar dan de talenten van onderzoeken, heel erg bruikbaar was voor het selectieproces van haar werk materiaal. We hopen dat ze ooit nog de gelegenheid vindt om het geniale zwevende bakpapierkussen verder te ontwikkelen dat in de masterclass bedacht werd. Al was het maar omdat het ook prachtig verbeeldt dat alles in beweging is, zoals een van haar uitgangspunten was. Bovendien was het fijn om met haar te werken. Wij zagen haar bloeien, en wat wil een boegbeeld nog meer?"

Maria Berkhout: "Eén van Hilja's opmerkingen was: 'ik twijfel even of het zo niet te eenvoudig is. Het lijkt alsof ik gewoon maar wat takken ophang'. Na de twijfel won de overtuiging en heeft ze haar plan uitgewerkt tot een monumentaal beeld van zo'n 100 gedroogde judaspenningen opgehangen onder een koepel in de zaal van het Renssenpark. Hilja heeft grote stappen gezet om een 'eenvoudig' beeld sterk te realiseren. Een andere belangrijke stap die gezet is was om haar zolder in te richten als haar werkplek, zodat dingen konden blijven staan of hangen en waar van alles uitgeprobeerd kon worden."

Peter Veen: "Veel mensen schrijven veel beter dan ze zelf denken, behalve als het over henzelf gaat. Dus doe of je een ander bent ;-). En wat je aan beeldmateriaal ziet hoeft je niet op te schrijven."

Jan-Eric Krikke Verval

Kitty Boon: "Denkend vanuit een concept stelt Jan-Eric digitale fotobeelden samen. Door het samenvoegen van die beelden ontstaat een beeld zoals de toekomst in Nederland eruit zou kunnen zien. De geësceneerde foto op de eindtentoonstelling zou ook een hyper-realistisch schilderij kunnen zijn. Maar Jan-Eric schildert met een digitaal penseel en andere tools uit photoshop en lightroom. De masterclasses waren voor hem niet gericht op het zoeken naar een andere manier van werken, dat is voor Jan-Eric wel duidelijk. Zijn vragen waren meer gericht op professionaliteit."

Loes Heebink: "Ik ben benieuwd hoe het proces van Toekomstdenken bij hem door gaat werken, en of hij conceptueel denken steeds meer vorm kan geven met de technische knowhow die hij heeft."

Janny Smit de lege woorden / krijgen toekomst in verleden / verwe- zelijking & snijdend inzicht

Loes Heebink: "Janny heeft de gehele (verlengde) periode van het project Toekomstdenken intensief gebruikt om te experimenteren en veel te leren over het werken met video. Haar behoefte om wat uit het textiel-wereldje te stappen heeft geresulteerd in een cross-over van 'werken met textiel' in een time-based vorm. Het was voor mij bewonderingswaardig om te zien hoe zij keer op keer na reflectie door mij en/of Rudy Simons bleef zoeken en proberen om tot het meest essentiële uitgangspunt voor haar leervragen, maar vooral conceptvorming te komen."

Rudy Simon: "De interesse voor het maken van film is een nieuwe stap in een wereld die groter is dan Janny had durven dromen. Met het onderzoek naar film maken zijn er eindeloze mogelijkheden ontstaan om haar werk in hybride vorm te laten zien."

Monique Temmen Die Neue Welt

Patrick Mangnus: "Monique heeft veel tekeningen getoond, maar in het kader van Toekomstdenken is zij voornamelijk op zoek naar andere uitingen en een ander publieksbereik. De witte wanden van presentatieruimtes en galeries zorgen voor toch voor een beperking in

publiek en voelt het veel aan als 'preken voor eigen parochie'. Samen hebben we de mogelijkheden besproken om tekeningen buiten aan te 'plakken' met een techniek die 'wheat paste' heet. Dit maakt gebruik van de openbare ruimte, zodat de kunstuiting door iedereen waargenomen kan worden en vragen op kan roepen."

Susanne Maria Wolf: "Tijdens de Masterclasses heeft Monique zich geconcentreerd op een serie tekeningen. Ook heeft zij de mogelijkheden onderzocht om grootschalige publieke werken in Meppel of in haar eigen woonplaats Nieuw Amsterdam op een gebouw te plaatsen (urban street style) in de vorm van prints van haar tekeningen. Het thema TOEKOMSTDENKEN is daarbij het uitgangspunt. Haar tekeningen zijn persoonlijk en stellen vragen: Wer sind wir? Woher kommen wir? Wohin gehen wir?"

(noot van de redactie: Het was teleurstellend dat de gemeente Emmen haar geen kans gaf haar prints in de openbare ruimte van het Renssenpark te plakken. Maar een echte 'plakker' weet haar weg wel te vinden...)

Nicoline Goris Mijn wereld – Ruimte – Grenzen

Patrick Mangnus: "Nicoline laat zich niet beperken tot slechts 1 medium en daar zit dan ook de uitdaging. Elk werk wordt haast een project op zich en vraagt telkens om een nieuwe benadering. Heel goed vind ik de onderzoekende en open houding die Nicoline zich hierin weet aan te nemen. Tijdens de eerste dag op de Aki ArtEZ, samen

met Eveline Villerius, is er veel werk gemaakt in de grafiekwerkplaats door vrij te experimenteren met diverse druktechnieken. Hieruit rolden interessante gesprekken voort over materiaalgebruik, duurzaamheid, herhaling, reproductie en hoe dit in te zetten in installaties. Tijdens een tweede dag op de Aki heeft Nicoline geëxperimenteerd met bioplastics zelf te maken. De onderzoekende houding en kwaliteiten van het materiaal worden benut op een nieuwe open wijze, die alleen door maken en doen tot stand kan komen."

Peter Veen: "Zelf formuleert Nicoline de kern van de coaching zo: "Proberen niet zo veel te denken, maar dingen vooral minder gestructureerd en intuïtief laten ontstaan"."

Sandra Kip zelfportret – nacht van de ziel – een vrije toekomst – tegenstellingen

Maria Berkhout: "Sandra wilde heel graag foto's op een andere manier presenteren, niet als zomaar een foto in een lijst. Hoe buig je die bekende vormen om tot een eigen interessante aanpak? De idee, die uit haar getoonde installatie spreekt, was vooral hoe Sandra de pandemie zelf heeft ervaren. Zij vond het absoluut niet fijn en had er zelfs afschuw van. Omdat het zo persoonlijk was, had ze al vrij vroeg besloten om zichzelf te fotograferen. Haar fysieke en psychische ruimte werden

beperkt tijdens de lock down en hoe kon die weer ingenomen worden? Dat was uitgangspunt bij haar zoektocht. Ik heb Sandra gestimuleerd om vooral ook ruimte te geven aan het toeval. En niet te veel bezig te zijn met het resultaat. Sandra heeft een hele duidelijke ontwikkeling doorgemaakt en bereidheid getoond om de voor haar bekende paden los te laten. Het spelen en het experiment heeft ze als uitdaging gezien."

Gérard Schiphorst en Marije van der Sande: "In de tijd die we met het project bezig zijn is Sandra Kip professioneler

gaan werken zonder aan persoonlijke betrokkenheid in te moeten. Haar foto's blijven van een bezielde kracht getuigen. In de masterclass en ook bij het atelierbezoek merkten we dat ze vooral zocht naar een manier om haar gevoeligheid voor de input die de wereld over haar heen stort te vatten in een uitgebalanceerde multidisciplinaire kunstvorm. Heel interessant is dat ze is gaan experimenteren met andere materialen dan het gebruikelijke fotopapier. Op de expositie in Emmen hangt van haar een vitrage met een daarop geprojecteerd beeld van een vrouw. Beeld en

materiaal vullen elkaar prachtig aan en versterken elkaar. Zo grondig doordacht dat de toeschouwer er niet anders dan door geraakt kan worden."

Peter Veen: "Veel mensen schrijven veel beter dan ze zelf denken, behalve als het over henzelf gaat. Dus doe of je een ander bent ;-). En wat je aan beeldmateriaal ziet hoeft je niet op te schrijven. Vanuit die gedachte heb ik Hilja Staal en Sandra Kip geholpen om een tekst bij hun werk te maken. Binnenkort te zien op hun website."

"Het contact met de boegbeelden en deelnemers is inspirerend en ook de cross-overs die er intussen zijn ontstaan, werken mee aan verbondenheid. Het nodigt uit om er samen voor te gaan. Het koppie niet laten hangen door allerlei beperkingen die ons worden opgelegd maar zoeken naar Coronaproof mogelijkheden en contactmomenten. Kortom, voorop het schip blijven staan en vooruitkijken. Mijn boegbeelden werken daar zowel letterlijk als figuurlijk aan mee. Dat neem ik in mijn achterhoofd weer mee in mijn eigen zoektocht naar de toekomst en mijn beeldende werk."

Sandra Kip

Podcast Toekomstdenken

"Vroeger was het eng om gevolgd te worden, tegenwoordig is het ontbreken van volgers een gebrek aan populariteit."

Rudy Simon

In verband met de steeds wijzigende coronamaatregelen moesten we het geplande symposium (nadat we het eerst vijf keer in de tijd hadden verplaatst) laten vervallen. Om de deelnemers en alle andere geïnteresseerden toch te voeden met extra inhoud binnen het thema Toekomstdenken, besloten we in overleg met sprekers en fondsen het symposium te vervangen door een podcast.

Merlijn Twaalfhoven (componist, muzikant en oprichter van de Turnclub) en Emma van der Leest (voortuitstrevend productontwerper en bio-designer) vertellen hierin over het belang en de rol van Toekomstdenken en visionair werken binnen hun eigen activiteiten. De muziekfragmenten in de podcast zijn onderdeel van de compositie 'Play' van Merlijn Twaalfhoven.

De podcast wordt breed gedeeld via social media en websites.

Luister de podcast met Merlijn Twaalfhoven en Emma van der Leest over het belang en de rol van Toekomstdenken en visionair werken.

Conclusie + nawoord

13

Toekomstdenken was een spannend, intensief en geslaagd project. Met een groot aanbod aan verdiepende activiteiten, veel enthousiaste deelnemers en spannende tentoonstellingen kunnen we terugkijken op een bijzondere tijd. Het project voorziet in de behoeften van beeldende professionals én amateurs. De doelstellingen van het project zijn zoveel mogelijk gehaald in een periode waarin corona veelvuldig de spelregels bepaalde.

- Het kiezen van een actueel (politiek en maatschappelijk) thema daagt deelnemers uit om zich te verhouden tot de ander en de actualiteit.
- Er blijkt in beide provincies een grote behoefte aan expositiepodia. Met dit project hebben ruim 200 kunstenaars hun werk op bijzondere expositiepodia kunnen presenteren, in een tijd waarin er steeds minder podia voor hedendaagse beeldende kunst te vinden zijn.
- Kruisbestuiving tussen amateurs en professionals heeft in alle projectonderdelen plaatsgevonden.
- De deelnemers aan het hele project hebben zowel inhoudelijk als in de uitvoering de gelegenheid gekregen om hun kunstenaarschap en deskundigheid te ontwikkelen.
- De Masterclasses hebben een duidelijke ontwikkeling van de talenten teweeggebracht. De deelnemende kunstenaars hebben grote sprongen gemaakt.
- Tijdens alle projectonderdelen heeft uitwisseling tussen Drentse en Overijsselse kunstenaars plaatsgevonden. Zowel bij de boegbeelden als bij de deelnemende kunstenaars zijn nieuwe contacten en samenwerkingen ontstaan. De persoonlijke netwerken zijn gedeeld en uitgebreid.
- Het feit dat alle masterclasdeelnemers prijswinnaar waren en een werkbudget ontvingen om te investeren in materialen en presentatiemiddelen voor de eind-expositie helpt in het bijdragen aan de kwaliteit van de kunstwerken.
- De masterclasses leveren een directe bijdrage aan het ontwikkelen van nieuw autonoom werk. Vooral de intensieve werkbesprekingen en de inbreng van nieuwe technieken worden erg gewaardeerd door de deelnemers.
- Het is geweldig om een bijdrage te kunnen leveren aan de zichtbaarheid én ontwikkeling van eerder onbekende/ onopgemerkte talenten.
- Bijkomend voordeel: de langere doorlooptijd van Toekomstdenken werd als positief ervaren door de Masterclass deelnemers: zij ervoeren extra ruimte om tot verdieping en goede eindresultaten te komen.

Toekomstdenken in cijfers

Deelnemende kunstenaars

87 in Drenthe met 115 kunstwerken
75 in Overijssel met meer dan 100 kunstwerken

Eindpresentatie

30 deelnemers in CBK Renssenpark

Inspiratiedag

35 deelnemers in Drenthe
55 deelnemers in Overijssel

Verdiepingsdag

75 in Drenthe
70 in Overijssel (incl. bekendmaking genomineerden 70 + 100)

Tentoonstellingen

500 bezoekers in CBK De Fabriek, Emmen (i.v.m. lockdown)
900 bezoekers in Zaal Zuid, Hengelo

Podcast

onbekend aantal bezoekers/ luisteraars, wordt breed uitgezet (bij ter perse gaan van dit magazine)

Social Media

facebook: 465 actieve volgers, bereik 2000+

Artikelen dagbladen

Dagblad van het Noorden:

19-11-2019

Drentse kunstenaars denken in de Rijksluchtvaartschool aan de toekomst

25-11-2020

Inspirator Arjen Boerstra over angst voor de toekomst en misplaatste troost

12-2-2020

Drentse kunstenaars balanceren tussen utopie en doemscenario bij CBK Emmen

21-2-2020

De toekomst door de bril van Drentse kunstenaars in het CBK in Emmen

15-6-2020

Drents kunstpubliek kiest fotoserie Zeespiegelstijging van Jan Eric Krikke

Artikelen weekbladen / vakbladen

BK-Informatie
Hengelo's weekblad
Mister Motley (online)
31-03-2021: Voortdurend bestaan, Joyce van Heek e.a.

Online-artikelen

- aki.artez.nl/agenda/
- www.rtvsternet.nl/-expositie-toekomstdenken-bij-oyfo-kunst-en-techniek/nieuws-uit-twente/nieuws/item?1152520
- www.rtvsternet.nl/regionaal/nieuws/overzicht?431

- www.kunstverhuur.eu/kunstverhuur-kunstcentrum-hengelo.php
- www.radiohengelotv.nl/-expositie-toekomstdenken-bij-oyfo-kunst-en-techniek/nieuws/item?1152520
- www.hengelosweekblad.nl/nieuws/algemeen/930808/opening-expositie-toekomstdenken-bij-zaal-zuid-in-hengelo-
- www.perspectief.uwv.nl/kunstcongres/er-gebeurt-van-alles-rond-kunstcongres
- www.twentefm.nl/streeknieuws/60184/0/prijswinnaars-toekomstdenken.html
- www.woestenledig.com/woestenledig/2019/11/index.html over lezing Arjen Boerstra tijdens de Inspiratiedag in Drenthe
- www.landschapoverijssel.nl/routes/textielroute-enschede over installatie Uitloper

Nieuwsberichten en vermeldingen op websites, blogs, projectaccounts:

Stichting Kunst & Cultuur
Stichting Beeldruimte
CBK Emmen, de Fabriek en Renssenpark
ZaalZuid / Oyfo Kunst&Techniek
Toekomstdenken
Artoverijssel
UWV Kunstcongres
Deelnemers en Boegbeelden
Toekomstdenken

Colofon

Monique Temmen aan het wildplakken

Projectontwikkeling en –uitvoering:

Stichting Kunst & Cultuur, Hellen Abma
Stichting Beeldruimte, Henriëtte Tavenier

Teksten:

Stichting Kunst & Cultuur
Stichting Beeldruimte

Quotes:

deelnemers en boegbeelden

Fotografie:

Stichting Kunst & Cultuur
Stichting Beeldruimte
CBK Emmen
Sijtze Veldema
Gerlinde Schrijver
Sandra Kip
Boegbeelden en deelnemers

Vormgeving:

Sandra Luimes

Logo-ontwerp:

Sigrid Spier

Drukwerk:

Reclameland

Dank aan de boegbeelden en ambassadeurs van Toekomstdenken

Drenthe: Maria Berkhout, Peter Veen,
Kitty Boon, Joop Striker, Loes Heebink
Overijssel: Marieke de Jong, Susanne Maria Wolf,
TAMTAM objektentheater Gérard Schiphorst &
Marije van der Sande, Patrick Mangnus, Rudy Simon

Samenwerkingspartners:

Stichting Kunst & Cultuur
Stichting Beeldruimte
CBK Emmen De Fabriek
CBK Emmen Rensenspark
Zaal Zuid / Oyfo
Theater Ogterop Meppel
Puppet International
Perrontheater Zwolle
Voormalige Rijks Luchtvaartschool Eelde
Tuinbouwschool Frederiksoord
CBK netwerk Drenthe
CBK netwerk Overijssel
Centra voor amateurkunstbeoefening
AKI ArtEZ Enschede – grafiekwerkplaats en
kunststof werkplaats

Dank aan de financiers

Dankzij royale bijdragen van meerdere financiers hebben we Toekomstdenken kunnen realiseren en succesvol laten zijn. De provincies Drenthe en Overijssel kenden een aanzienlijk budget toe. Fonds voor Cultuurparticipatie ondersteunde met een ruime bijdrage, evenals VSBfonds en Prins Bernhard Cultuurfonds Overijssel.

We bedanken alle expositiepodia voor hun enthousiasme en het beschikbaar stellen van expositieruimte en mankracht: CBK Emmen – Locaties Fabriek en Rensenspark (Suze van der Ster en Joost Slijpen), Zaal Zuid kunstpodium / Oyfo in Hengelo (Johan van der Veen en Remco Dikken). Dank ook aan de overige locaties en hun medewerkers; o.a. Rijksluchtvaartschool Eelde, Perrontheater Zwolle, Schouwburg Ogterop. Speciale dank aan Aranka Oosting, Sijtze Veldema en Gerlinde Schrijver.

'Earthcake' van Hilja Staal

Stichting Kunst & Cultuur
en Stichting Beeldruimte
organiseerden in 2019, 2020
en 2021 het talentontwikke-
lingsproject Toekomstdenken
voor beeldend kunstenaars in
Drenthe en Overijssel.

Het thema Toekomstdenken
inspireerde de deelnemers tot
onderzoek, multidisciplinaire
verbreding, professionalisering
van de beroepspraktijk en
inhoudelijke verdieping van het eigen
werk. Toekomstdenken confronteerde
en wierp onontkoombare vragen op.
Het project bood ervaren en onervaren
kunstenaars een podium om zich te
presenteren aan publiek. Deelnemers
konden in samenwerking met collega
kunstenaars hun talenten ontwikkelen
gedurende een traject van tentoonstel-
lingen, workshops, masterclasses en
reflectie. Het project werd begeleid door
een tiental Boegbeelden, kunstenaars
die hun sporen hebben verdiend in de
kunstwereld.

.....
Tekeningen uit de serie 'Die Neue Welt'
van Monique Temmen

